

Ольга ШАФ

кандидат філологічних наук, доцент,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

РЕЦЕПЦІЯ БОГА В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІРИЦІ ХХ СТОЛІТТЯ: ФЕМІНІННА ВЕРСІЯ

Розглядаються гендерно-психологічні засади фемінінної поетикальної стратегії рецепції Бога, характеру ставлення ліричного суб'єкта до Нього, концептуально-функціональна специфіка образу Бога у фемінінній ліричній свідомості та засоби репрезентації дискурсу Божественного у фемінінній техніці письма на матеріалі вітчизняної лірики ХХ ст.

Ключові слова: фемінінна поетикальна стратегія, фемінінна лірична свідомість, фемінінна техніка письма, образ / концепт Бога, українська лірика ХХ ст.

Основним завданням гендерного розгляду літератури є виокремлення засад фемінінної / маскуліної творчих стратегій у кореляції з відповідним типом художньої свідомості. Проблема пошуку критеріїв диференціації маскуліності й фемінінності в поетикальному плані особливо актуальна для вивчення лірики, де соціально-політичні чинники гендеру фактично не виражені. Не задовольняючись вузьким розумінням гендеру як «методу упорядкування соціальної практики» (Р. Коннелл), враховуємо й психофізіологічні механізми гендерної диференціації. За такого підходу гендер постає буфером між психічним і соціальним вимірами буття людини, феномен якого оприявнюється, отже, більш цілісно. Методологічна апеляція до категорії гендеру в широкому сенсі змушує використовувати під час дослідження лірики поняття «гендерно-психологічний» (а не «гендерний») і шукати критерії диференціації маскуліності / фемінінності не так у соціальних установках, стереотипах, як у глибинних психічних матрицях само- і світовідчуття.

Диференціація маскуліної / фемінінної психіки розпочинається від народження, тоді, коли, за М. Кляйн, формується едипів комплекс, імаго матері й батька інтегруються у психіку дитини, акумулюють її лібідозно-деструктивні інстинкти, взаємодія яких визначає специфіку її бачення світу [1].

У «трикутнику» – мати-батько-дитина – збіг / розбіжність статі дитини з батьковою / материною визначає лібідозно-ворожі домінанти її ставлення до батьків. Фройдівський постулат едипової любові дитини до батька протилежної статі [2; 316] у фемінінній едиповій ситуації конкретизується в ніжно-любковому ставленні дочки до батька, яке позначається й на її інтимному житті, стосунках із народженим сином, а також – на рецепції Бога як презентанта батьківської фігури. Отже, віддзеркалення в ліриці характерного ставлення до Бога-як-батька, специфіка репрезентації Його образу, що по-різному мотивовані в маскулінному й фемінінному психотипі, дає підстави актуалізувати цей аспект ліричного мислення як критерій гендерно-психологічної диференціації творчої стратегії.

У вітчизняному літературознавстві в останні десятиліття активно розвивається христологічний напрям, у межах якого досліджено біблійні / християнські / язичницькі мотиви та образи в поезіях чільних українських митців (Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки. Б.-І. Антонича, В. Стуса, Т. Мельничука, Е. Андіївської та ін.). Увагу скеровано, крім того, на роль Бога й християнської віри в авторській свідомості, у життєтворчості митців. Однак вузьке русло християнської ідеології, визначальної в значному масиві студій цього напрямку¹, зумовлює висвітлення лише «правдивого» християнського почуття й відповідного образу божества, а також постійне «звірвання» творчого мислення митця з біблійним. Пріоритетним у студіях такого змісту є утвердження високої духовності автора та його мистецького продукту, «мірою» якої є християнськість. Цілком інакшим є гендерно-психологічний підхід до висвітлення теми Бога в ліриці: передусім він антиконфесійний, крім того вільний від релігійного пієтету. Фігура Бога прочитується широко: як збудник не лише релігійного благоговіння ліричного Я, а і його психічної реакції у спектрі любові, образи, гніву, заздрості тощо. За такого підходу в художньо вираженому релігійному

---

¹ Христологічний напрям у літературознавстві докладно висвітлений у монографії П. Іванишина «Українське літературознавство постколоніального періоду» (К.: ВЦ «Академія», 2014, с. 83–85.).

почутті оприявнюється амбівалентне едипове ставлення до батька,² яке не вкладається в християнські норми.

Фігури і Бога, і батька в українському культурному (патріархальному) просторі традиційно користуються пієтетом,³ що обмежує їхню негативізацію. Однак у ХХ ст. нав'язаний атеїзм, ніцшеанське розчарування у християнських цінностях, (пост)модерністський нігілізм, з одного боку, колоніальне й тоталітарне приниження національної маскулінності – з іншого – «підточили» авторитет батьківської фігури, послаблюючи табу на її знецінення, зокрема й у ліриці. Ці культурні зрушення уможливили вербалізацію ширшого поля психічного досвіду стосунків з батьком, а отже, і його гендерно-психологічну рецепцію. Метою цієї студії є розгляд фемінінної стратегії рефлексії Бога в українській ліриці ХХ ст.⁴, скоординованої з особливостями фемінінної психіки, базованими на особливостях фемінінної едипової ситуації.

Фемінінна поетикальна стратегія рефлексії образу Бога як батьківського аналога ґрунтується на виразі любові до Нього, акцентуації мотивів Божого захисту, турботи, віри в Його піклування, іншими словами, на проекції фемінінного едипового ставлення до батька. Енергетична потужність сублімованих лібідозних почуттів зумовлює широку апеляцію до образу Бога у фемінінній техніці письма, наприклад: «Простягни мене, Боже, на своїй ласкавій долоні / Пташці небесній...» (Г. Паламарчук «Після дослідів Божих...» [4; 421]), «Воля Твоя безмежна / і благодать Твоя» (Г. Тарасюк [4; 433]), «Слідами ласкавого Бога...» (І. Козаченко⁵

² Згідно з психоаналітичними дослідженнями різного спрямування, в основі релігійного почуття до божества лежить архетип Великого Батька. На образ божества проектується й індивідуальний дитячий досвід сприйняття батьківської фігури, що, звичайно, суттєво коригується культурою, суспільною свідомістю.

³ Наприклад, у відносно «свіжій» антології «Книга про батька. Українські поети ХІХ–ХХ ст.» (К.: Криниця, 2013) зібрано тексти з винятково позитивним, ідеалізованим образом батька.

⁴ Широта об'єкта дослідження зумовлює звернення до «репрезентативного жанру» антології, за дефініцією О. Галети, що формує «корпус (тут і далі в цитаті курсив автора – О. Ш.) (буквально – тіло) національної літератури», увиразнюючи «інше письмо на загальному літературному тлі» [3; 234].

⁵ Фемінінна техніка письма експонована й у творах, написаних чоловіками. За гендерно-психологічного підходу до лірики визначальною є не стать автора, а тип ліричної свідомості, поетикальна стратегія та техніка письма. Широкий спектр особистісних та позаособистісних факторів може актуалізувати у свідомості митця невластиві його статі психічні моделі.

«Ранок» [5; 1048]) і т.д. Фемінінну техніку виразу любовного почуття до Бога відтінюють: а) присвійний займенник «мій», що асоціативно підкреслює інтимно-родинний зв'язок ліричного Я з Богом; б) пов'язані з образом Бога означення із семантикою доброти, благості, турботи (особливо – «ласкавий», що має конотацію приємного дотику, пестошів, отже, сублимує фемінінні лібідозні бажання); в) наративізація слабкості й залежності ліричного Я від Бога в риторичі прохань, що властива й ритуальній молитві.⁶

Змістовою домінантою молитви – і релігійної, і ліричної – є звернення до Бога з проханням про допомогу («Поможи їй (власній душі. – О. Ш.), Боже, поможи!» (І. Жиленко «Вечір у вербну неділю» [4; 277])), про захист («О Боже мій, спаси і одведи / І від отих, лукаво «єсьм» глаголящих, / І від отих, набравши в рот води» (Г. Чубай «Вертеп» [5; 830])), про відпущення гріхів («І хочеться благать: очисти нас од скверни, / Створителю краси!» (Н. Ливицька-Холодна «Бабине літо» [4; 46]), «Мої гріхи, о Боже, відпусти, / Щоб я відкрито в очі всім дивилась...» (Л. Клименко «Молитва» [4; 196], про позитивну життєву реалізацію («Просити будемо у Тебе, / Аби Ти муку і любов / Давав не разом...» (О. Шалак «А потім дихати забудемо...» [4; 808])). Указані семантичні аспекти молитовних прохань до Бога експлікують позицію ліричного Я як слабкого й залежного від Нього. Сприйняття ліричного Я залежності від Бога як належного порядку, як винагороди відповідає фемінінній психостратегії, її трансляція маркує фемінінну техніку письма. Для порівняння: маскулінна позиція ліричного Я, орієнтована на активне самоутвердження у світі, оприявлена у проханні в Бога сили, мужності достойно пройти життєве випробування, як у поезіях Ю. Липи («Боже, Владарю душ <...> / Дай тверде, і спокійне, й послухне словами Твоїм –

⁶ Релігія, зокрема християнство, орієнтована на норми патріархату з добровільним (у пошані й любові) підкоренням молодшого старшому (людини – Богу). Демаскулінізуюча вимога підкорення, служіння зумовлює насиченість молитовної риторичі фемінінними елементами. Тому культурно нав'язана чоловікам ритуальна молитва постає засобом релігійного підкорення («кастрації»). Основний християнський догмат – любов (до Бога і ближнього) – є природно фемінінним ставленням до батьківського об'єкта, невлавним маскулінним батькоборчим едиповим прагненням. Однак догмат Любові до Бога заклав підвалини європейської християнської культури, отже, є одним з домінантних метадискурсів, актуальних і для української лірики ХХ ст., що пояснює частотність звернення поетів обох статей до фемінінної поетикальної стратегії виразу любові до Бога, зокрема й у форматі літературної молитви.

«я», / Щоб однако приймати і малість, і велич від долі» [5; 289]), В. Стуса («Господи, гніву пречистого / благаю – не май за зле. / Де не стоятиму – вистою...» [5; 597]) та ін.

Вираз вдячності за дане Богом життя не блокується у фемінінній ліричній свідомості (у маскулінній його може стримувати едипова синівська ворожість). У поезіях Н. Лівницької-Холодної («...Бог життя моє, як килим, виткав / Червоними квітками диких рож» («Я знаю: і моя душа – криниця» [4; 43]), Г. Гордасевич («Дорогоцінносте життя, / Мені дароване Всевишнім!» [4; 200]), наприклад, позитивна життєва реалізація героїні постає знаком Божого благовоління до неї, переконує в Його любові й захисті. У мотиві *Божого захисту* у фемінінній ліричній свідомості актуалізоване дочірнє бажання турботи й опіки батька, як у поезії І. Жиленко: «...Господь у своїм милосерді / хай стоїть при вікні, / хай стоїть за дверима / і вартує мене од смерті» («Молитва» [4; 290]). Мотив Божого захисту розгортається через метонімічний *образ батькової руки* (як символу його сили, міці, влади, турботи), наприклад, у поезії Н. Степули («І рука невидима Всевишня / Приголубить пасмо над чолом» («Келих льоду, відчаю і вітру...» [4; 559])), М. Савки («...над нами – / Чиясь долоня, тепла і жива, / З блакитними – крізь пальці – небесами» («Весна» [4; 881])).

Мотив Божого захисту увиразнено в *мотиві всюдиприсутності Бога, Його споглядання за життям героїні*, зокрема в поезіях О. Слоньовської («...відчуття, що Бог присутній днесь / Отут, в цих злаках, у гаях, в роздоллі» («Люблю, люблю...» [4; 698])), С. Богдан («Дивиться Той, хто прощає провини, – / Просто тому, що я хочу, що був Він» («Вересень верне кирпатого носа...» [4; 1206])). Пантеїстична присутність Бога у світі, читаємо – у душі ліричної героїні, відтінює її прагнення бути об'єктом Його замилювання й в поезії С. Богдан: «Ти дивишся на мене / Теплими вологими очима вечірніх вікон / ... / Ти пантруєш мене / З-під вій / Того, хто любить, / І так само не зводиш із мене погляду, / Вигинаючи веселку брови / В ясного небі опівдні» [4; 1206–1207]). Позичування ліричного Я як об'єкта споглядання Бога (батька, коханця, загалом чоловіка) віддзеркалює фемінінну психостратегію,

яка допускає зізнання в підвладності, уразливості, слабкості перед суб'єктом погляду.

У християнському дискурсі віра в Божий захист означає сподівання на райську винагороду душі, яка по смерті «повертається додому» до Бога-Отця. Психічним підґрунтям такої віри є інфантильне бажання реставрувати симбіотичну єдність з батьками, її ідеалізовані спокій, захист, абсолютну любов, гармонію. *Фантазування про власну смерть як прояв патронування Бога-батька* супроводжується виразом дочірньої довіри, навіть вдячності, як у поезіях Г. Турелик «Те, що колись моїм життям було...», Н. Стефурак «Твар безсловесну притулиш...», «Я ніколи не думала, Боже...» та ін. Готовність ліричного суб'єкта «розчинитися» в Божественній субстанції в акті любовного служіння, пережити себе на грані земного життя й Божественного небуття / надбуття, де й народжується істинна поезія, є смисловими домінантами поезій зі збірки «Дещо щоденне» М. Кіяновської.

Фемінінне у своїй психічній основі ставлення до Бога як до *близької людини, до батька, тобто без субординаційної дистанції*, – адже Він «однаково рідний і в фас, і в профіль» (О. Рута «У мороці нічному...» [4; 998]) – часто відтінене наративним прийомом *довірливої розмови ліричної героїні з Богом*, як, наприклад, у поезіях С. Йовенко «Нічого зайвого», І. Жиленко «Осінь. Нічна музика», у циклах Б. Матіяш «Розмови з Богом» та «Варіації до святого Франциска». У поезіях зі збірки «Дещо щоденне» М. Кіяновської Бог постає найближчим до героїні, кому вона звіряється: «Боже благий, що мовчиш, ні про що не спитавши, / Так ні про що спитавши, як можеш лиш Ти...». У ситуації довірливої, інтимної розмови ліричної героїні з Богом прочитується фемінінне бажання *реставрації стосунків маленької дитини та батька як гармонійно-любовних*. Ілюстративною є поезія Г. Паламарчук: «Мене Господь візьме ласкаво. / На бігу. Так біжить дитина, / зачувши, що Батько з роботи повернувся. / Я й ойкнути не встигну, / як відчую, що вже в Нього на руках» [4; 411]. У фрагментарно окресленому епізоді батько підхоплює дитину на руки, задовольняючи її бажання його уваги, пестошів,

тілесної насолоди, що проектується на таке саме любовно-турботливе ставлення Бога, лише Він «підхоплює на руки», забираючи з життя. Так актуалізується одна з граней фемінінного лібідозного потягу до батька – мазохістська любов-до-смерті.

Відсутність субординаційної дистанції, інтимність, родинність відтінені переживанням *емпатії ліричної героїні до Бога-батька*, як у поезії О. Рухи («А тут іще як на біду / БОГОВІ СУМНО САМОМУ» (виділено автором. – О. Ш.) («Ця дорога висока...» [4; 997]) або Г. Осадко «Дитяча кімната», де розгортається уявний монолог Бога-Отця, старого самотнього батька, який тужить за дітьми, Адамом та Євою, які покинули його дім. Він «чекає досі / дзвінка / листа / есемески / бодай колись / бодай на Різдво: / – *Ми тебе любимо, татку...*» (виділено автором. – О. Ш.) [4; 1014–1015]. У поезії Г. Осадко переживання батька-Бога туги за дітьми зраджує «перевернуте» приховане бажання бути з батьком, тугу за ним.

Часом вираз дитинної симпатії до батькової фігури переходить у переживання любовного потягу до Нього. У фемінінній ліричній свідомості Бог як аналог батька постає *бажаним лібідозним об'єктом*. Лібідозний потяг з причин самоцензури найчастіше камуфлюється релігійним екстатичним почуттям, як у поезії М. Кіяновської: «Я люблю Тебе, Господи, так, як не можна у світі. / Дай мені благодать чути радісне Слово Твоє» («Цей мій подив...»). Порівняння молитви до Всевишнього з мостами, що «єднають коханців», мотив дарунку (угадується – Йому ж) оприявнюють сексуальний підтекст релігійного почуття й у поезії В. Вовк «Дарунок». Прагнення героїні щиро молитися Богу змістовно розкривається як вираз її вдячності Тому, «хто сказав нам розкрити чаші, як тюльпанам», її готовності віддатися Йому – бути, як «спрагли дзбани, / Що ждуть на росу Його ласки» [4; 103]. Метафоричні образи чаші-тюльпану, «спраглого дзбану» актуалізують переживання фемінінного сексуального бажання поглинати, уміщувати чоловіче сім'я («роса Його ласки»), отже, дочірнього лібідозного бажання.

У поезії О. Луцишиної прийомом навмисної обмовки⁷ релігійне почуття до Бога «розкодовується» й прочитується як лібідозне: «...я відкриваю Псалтир наосліп – / “Хай серце моє буде в уставах Твоїх”; але я читаю – “в устах”» («На кожен звук реагуєш холодом...» [4; 913]. Наративізована тут заміна «в уставах» на «в устах» маркує взаємини з Богом-батьком як інтимно-любовні, а не регламентовані законом.

Батьківська фігура Бога – у фокусі не лише позитивних, а й негативних почуттів ліричного суб'єкта. У фемінінному психотипі розчарування, образа, рідко зневага й ненависть до батьківської фігури часто спричинені фрустрацією доччиного лібідозного потягу, зокрема й унаслідок батькового відчуження. Долання едипової фіксації на ідеалізованому батьківському об'єкті міметизоване в *мотиві сумніву в Божій могутності та розчарування в надійності Його захисту*, як, наприклад, у поезії О. Куценко «Притулок»: «Хіба із цього життя, з цього світу шкідливих звичок <...> / ти зможеш мене забрати, / вирвати, / висмикнути, / і провести за руку безкінечно темною тишею?» [4; 974]. Батьківське патрунування Бога увиразнено акціональними деталями «провести за руку», «ти ніс мене», що актуалізують згадане вище бажання ліричної героїні бачити себе маленькою дитиною, відчувати батькову опіку й у контексті поезії означають порятунок від життя – у смерть (Бог забирає й несе в «просвіток вдалині»). Поблажливе, дещо знецінювальне ставлення до Бога через його «батьківську» безпорадність прочитується в поезії О. Сандиги «Зимній вечір»: «Цей вечір ніби вицвіла сорочка / Прострелена на заході / Розірвана на рівні мого горла / А Бог її пере і сушить / І не має за що справити нову» [4; 1043]. Сумнів у всемогутності Бога, як і в поезії О. Куценко, корелює з мотивом смерті – «розірвана на рівні мого горла». Більш глибокий фрустраційний едиповий слід експлікує в ліриці мотив сумніву в Божому існуванні й творчій потенції, як, зокрема, і в тому, що Він удруге дасть життя, як у поезії Г. Крук «Наче плаче дитя...».

У фемінінній техніці письма почуття зневаги, розчарування, гніву, недовіри, роздратування, скеровані на батьківську фігуру Бога, виражені з

⁷ За З. Фройдом, в обмовках озвучуються витіснені наміри [1; 64].

позиції презумпції батьківсько-дочірньої гармонії, тому передусім транслують *фрустраційну образу*. У поезії «Камінь спотикання» Н. Шейко-Медведевої це почуття камуфльоване звинуваченням Бога в байдужості до долі рідної спільноти (народу) ліричної героїні, однак за «громадянською» темою проступають дочірні образа й біль від несправедливості й розчарування: «Він (народ. – О. Ш.) сподівався від Тебе любові та миру, / звертався до Тебе пестливо, мов до дитини: / “Боженьку, милий! / Господоньку коханий!” / І змагався зі смертю, як міг / (З Тобою? Без Тебе?)» [4; 378]. Кульмінацією в розвитку почуття є сумнів у благості Бога («Якщо Ти – милосердний, / Чому?...») та мотив відчуження від Нього, розгорнутий через деталь Його «інерідності» («Господи Святого Письма, Саваоте, / позичений в юдеїв, / незбагненний, невідступний і непоступливий» [4; 378]). Переживання фрустраційної образи й відчуження від батьківського об'єкта часто супроводжуються *почуттям недовіри* – передусім у здійсненні захисту. У поезії І. Новіцької «Нота недовіри» образа, розчарування, недовіра Богу-батьку, зневіра в Його захисті наративізовані прямо й дещо декларативно, «знімаючи» серйозність «звинувачення»: «Господи ти забув / як у тій темряві / хтось великими / і сильними очима / дивився в квадрат вікна / ятоячи на колінах / і ридав / і молився тобі <...> / Господи / провали у тебе в пам'яті / Господи / я тебе недооцінюю» [4; 1059–1060]. Фрустраційна образа на Бога в поезії витікає з презумпції батьківсько-дочірньої гармонії, а саме – справедливої відплати захистом за любов і віру, що висходить до едипової ситуації очікування дочкою батькової любові за любов до нього.

Почуття *гніву й відчуження від Бога*, що симптоматизують остаточне руйнування батьківсько-дочірньої гармонії й девальвацію батьківського ідеалу, живлені гострою фрустраційною образою. Вони не характерні для фемінінної едиповості й рідко актуалізуються у фемінінній ліричній свідомості. Незадоволення батьківським об'єктом, його знецінення наративізуються лише в новітній ліриці (покоління 2000-х, 2010-х років), зокрема в поезіях О. Сандиги «Слова твої накрапають повз мене...», Г. Крук «Усі ті чоловіки...», І. Новіцької «А це наше щастя...», Н. Новікової «Я, якої

не було...», Н. Дьомової «Ви з Богом квити...», що зумовлено як зняттям культурної цензури, так і кризою батьківства в постколоніальну добу.

Отже, концептуалізація Бога в українській ліриці ХХ ст., наснажена не лише культурно-релігійними, а й психічними стимулами, відрізняється в маскулінній і фемінінній ліричній свідомості під впливом особливостей маскулінної / фемінінної едіпової ситуації. Фемінінна «версія» рецепції Бога ґрунтується на едіповому лібідозному потязі до батька, переживанні ніжності, емпатії до Нього, прагненні реставрувати дочірньо-батьківську гармонію, спроектовану, зокрема, й у посмертя, а також ситуацію батькового патронування й захисту. Інтимно-сексуальний характер фемінінної рецепції Бога в ліриці здебільшого камуфлюється наративно-смісловими елементами молитви. Едіпова фрустраційна образа на батька зумовлює в ліриці проєкцію на образ Бога почуттів зневаги, роздратування, зневіри, трансльованих однак обмежено в силу психічних та культурних табу, що дещо послаблюються внаслідок культурних трансформацій зламу ХХ–ХХІ ст.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кляйн М. Психоаналитические труды: в 7 т. / Пер. с англ. под науч. ред. С. Ф. Сироткина, М. Л. Мельниковой. Ижевск: ERGO, 2007. Т. 5. «Эдипов комплекс в свете ранних тревог» и другие работы 1945–1952 годов. 2009. 312 с.
2. Фрейд З. Собрание сочинений в 10-ти т. / под общ. ред. М. Аграчевой, А. Боковикова, Е. Калмыковой. М.: ООО «Фирма STD», 2006. – Т. 1. Лекции по введению в психоанализ и Новый цикл. – 608 с.
3. Галета О. Незнайоме тіло сучасної української прози: жіноча література від Василя Габора. *Парадигма: Зб. наук. пр.* Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2011. Вип. 6. С. 234–266.
4. *Червоне і чорне: 100 українських поеток ХХ сторіччя: Антологія / Укладення Б. Щавурського.* Тернопіль: Богдан, 2011. 1344 с.
5. *Чорне і червоне: 100 українських поетів ХХ сторіччя: Антологія / Укладення Б. Щавурського.* Тернопіль: Богдан, 2011. 1376 с.

REFERENCES

1. Klayn, M. (2007) *Psychoanalytic studies* in 7v. Izhevsk: ERGO. V.5 Oedipus Complex through the prism of early anxiety (2009).
2. Freud, Z. (2006) *Collection of works* in 10v. Moscow: Firma STD. V.1 The lectures on introductions to Psychoanalysis and New Cycle.
3. Galeta, O. (2011) *The Unknown corpus of Modern Ukrainian Prose: Women's Literature from Vasil Gabor. Paradigma*. Lviv: Ivan Krypakevich Institute of Ukrainian Studies NASU. Number 6. 234 – 266.
4. *Red and Black: 100 Ukrainian poetesses of XX th.: The anthology.* Ternopil: Bogdan (2011).
5. *Black and Red: 100 Ukrainian poets of XX th.: The anthology.* Ternopil: Bogdan (2011).

АННОТАЦИЯ

Ольга Шаф. Рецепция Бога в украинской лирике XX ст.: фемининная версия

Рассмотрены гендерно-психологические основы фемининной поэтикальной стратегии рецепции Бога, характер отношения к Нему лирического субъекта, концептуально-функциональная специфика образа Бога в фемининном лирическом сознании, а также способы презентации дискурса Божественного в фемининной технике письма на материале отечественной лирики XX ст.

Ключевые слова: фемининная поэтикальная стратегия, фемининное лирическое сознание, фемининная техника письма, образ / концепт Бога, украинская лирика XX ст.

ABSTRACT

Olga Shaf. Reception of God in Ukrainian lyrics of XX th.: feminine version

The one of the main tasks of the gender literary studies is to differentiate masculine / feminine creative strategies. Principals of the differentiation are based on the psychical peculiarities of Oedipus experience, which are different in masculine / feminine psychical types. Cultural and social tradition also affects the masculine / feminine art consciousness and writing. As we know, the cornerstone of the Oedipus complex is child's libidos desire to an opposite-sex parent. Simultaneously child's feelings to him / her are ambivalent, that is why they include reparative and destructive impulses. A person during all his / her life extrapolates them to opposite-sex parent's "analogies" in intimate and religious spheres in particular. In our consciousness father's figure is embodied in the image of God and infantile Oedipus feelings aim at it. But only positive feelings to God can be represented in lyrics (in Ukraine during the XXth. century in particular) according to cultural limitations (however decreased in the XXth. century due to atheism and devaluation of patriarchal ideals were appeared). Libidos desire to father's figure, that is inherent to feminine Oedipus complex, is implemented in lyrics and very often redirected to God's figure. Lyric heroine feels love (sometimes with intimation of sexual desire), tenderness, compassion to God as her father, wants to restore father-daughter's harmony, to get father's support from God etc. Sometimes such lyric narrative with appeals for help, protection to God looks like a prayer. But special intimate, familiar, confidential, feminine attitude toward God is inherent daughter's attitude toward father in contrast to prayer. Sometimes Oedipus frustration of lyric heroine is expressed in lyrics with the palette of feelings directed to God: resentment, disappointment, disrespect etc. but in soft, non-aggressive manner.

Key words: feminine poetic strategy, feminine lyric consciousness and writing, image / concept of God, Ukrainian lyrics of XX th.

Стаття надійшла до редакційної колегії 07.05.2018 року